

Archief van de Federatie der Centra voor Geboortenregeling en Seksuele Opvoeding (Federatie CGSO)

Katrien Alderweireldt, departement Archief (AMSAB)

In 1988 verhuisde het secretariaat van de Nationale CGSO-organisatie van Brussel naar Gent. Bij die gelegenheid werd een groot deel van haar archief op het AMSAB in depot gegeven. Daar er nog geen enkele publikatie bestond over deze organisatie werden de stukken vrij grondig bekeken en kon na afloop van de verwerking een gedetailleerde historiek opgemaakt worden.

De eerste sporen van een Belgische organisatie die zich met seksuele voorlichting bezighield zijn te vinden in 1912 wanneer het "**Belgisch Verbond ter Regeling van het Kindertal**" werd opgericht. Er was een zeer nauwe band met de Neo-Malthusiaanse Bond van Nederland.

Ook na de Tweede Wereldoorlog was het onder impuls van de Nederlanders dat er in Antwerpen opnieuw een centrum voor seksuele voorlichting werd opgericht. De kern bestond uit een aantal vrijwilligers-artsen uit het vrijzinnige milieu. In 1955 werd deze organisatie onafhankelijk van de Nederlandse moederorganisatie.

De "**Belgische Vereniging voor Seksuele Voorlichting**" (BVSV) stelde zich enerzijds tot doel aan seksuele voorlichting te doen, anderzijds een daadwerkelijke hulpverlening op poten te zetten door middel van de oprichting van medische consultatiebureaus.

De eerste waren deze van Gent (1960), Antwerpen (1961) en Brussel (1962). De activiteiten van de BVSV gebeurden in een sfeer van illegaliteit. De wet stelde immers de voorlichting over

contraceptie gelijk met openbare zedenschennis (deze wet werd pas in 1973 gewijzigd!). In ledenorganisaties en privéclubs was voorlichting wel toegelaten. Slechts in apotheken was de verkoop van voorbehoedmiddelen officieel toegelaten. Het werk van de artsen in de bureaus werd argwanend bekeken door de machtige Orde der Geneesheren.

In de beginjaren werden er veel inspanningen gedaan om de organisatie bekendheid te geven. In deze periode speelde Prof. Dr. L. Deconinck een belangrijke rol als voorzitter van de raad van beheer, evenals mevrouw Dille-Lobe die toen secretaresse was.

De eerste tien jaren van de BVSV geven een vrij chaotische indruk. Er waren veel interne conflicten. Eén ervan was tussen 1955 en 1960 de afwezigheid van consultatiebureaus waardoor de BVSV dreigde een vereniging te worden die leden recruteert voor de (private) praktijk van haar dokters. Tevens liep de organisatie van de administratie mank omdat deze uitsluitend steunde op vrijwilligers. Improvisatie was er troef. Wegens een voortdurend zoeken naar de ideale structuur en naamgeving heeft de organisatie in de loop der tijd veel gedaanteverwisselingen ondergaan. In januari 1965 werd de naam van de vereniging veranderd in "**Belgische Vereniging voor Gezinsplanning en Seksuele Opvoeding**" (BVGSO). De vereniging wenste dus niet meer uitsluitend de nadruk te leggen op voorlichting en contraceptie. Er werd hulp verstrekt in verband met contraceptie, fertiliteit, seksuele- en huwelijksmoeilijkheden, voorlichting en seksuele opvoeding. Er was een medische raad die vakkundig oordeelde over de nieuwe toepassingen op het gebied van de geboortenregeling. Het departement "Psycho-sociale hulpverlening" verstrekte hulp aan mensen met levens- en gezinsmoeilijkheden. Het bibliotheek- en documentatiecentrum zorgde voor voorlichting en opvoeding. Een juridische raad tenslotte, ijverde voor een betere wetgeving.

In juli 1970 werden de naam en de structuur van de organisatie opnieuw aangepast. De

"Federatie der Centra voor Gezinsplanning en Seksuele Opvoeding" (CGSO) werd een overkoepelende organisatie zodat als één entiteit naar buiten kon getreden worden.

Tijdens de jaren '72 en '74, de periode dat Rita Bladt nationaal secretaris was, zijn de problemen met de gerechtelijke politie, rechtbanken, douane, postbeambten en voogdijministers niet van de lucht (inbeslagname, verhoor, huiszoeking). Het ging vooral over het verspreiden van het Nederlandse tijdschrift Sextant aan minderjarige jongeren en over de heersende verwarring rond de wet met betrekking tot de anticonceptie die in juni 1973 werd gewijzigd. Tegelijkertijd echter was er een algemene liberalisering van de seksuele moraal. De meeste activiteiten van het CGSO kregen geleidelijk aan een legaal karakter. Waar het CGSO in de jaren '60 enkel leefde van karige IPPF- en NVSH-subsidies ⁽¹⁾ wordt het sinds 1968 erkend als socio-culturele vereniging en voorzag de overheid vanaf dan een toelage "als tegemoetkoming voor de realisering van de objectieven van de organisatie". In de loop van de jaren '70 kwam er een subsidie als "organisatie voor volksontwikkeling" bij. Voor haar werk op het vlak van de PMG-centra (centra voor prematrimoniales, matrimoniales en gezinsvragen) ontvangt de federatie sinds 1978 eveneens een premie. Daarnaast vormden lidgelden, giften en middelenverkoop belangrijke inkomsten. Dit gaf de CGSO-federatie wat meer armslag. Er ontstonden samenwerkingsverbanden met een groot aantal organisaties zoals het Comité voor Depenalisatie van Abortus, het Platform voor het Voluntariaat, de Bond van Vormingsorganisaties, enz...

Door deze steeds stijgende tolerantie ten opzichte van het werkteerrein, ging de Federatie meer en meer een rol van coördinatieorgaan spelen. Er werden naar buiten toe standpunten ingenomen in verband met bestaande misstanden. Er werden onder meer parlementaire en straatacties gevoerd voor een nieuwe abortuswetgeving, in verband met abortusrechtzaken (o.a. de zaak Peers) en dergelijke meer.

Moderne anticonceptiepropaganda in een ouderwets iconografisch korset

De uitbouw van de vereniging is echter niet verder geëvolueerd zoals verwacht. Het pluralistische, m.a.w. niet-zuilgebonden karakter van de organisatie was een ernstige hinderpaal voor de doorbraak naar de bredere volksmassa toe omdat geen gebruik kon gemaakt worden van de materiële hulp en de infrastructuur van de grote zuilen. Door de structuur van het CGSO (een federatie van autonome centra) was er tevens een scheve verhouding gegroeid tussen CGSO-nationaal en de aangesloten centra die vooral de uitbouw van de federatie als mentaliteitsveranderende vereniging in de weg stond. Het hulpverlenende werk in de centra maakte het moeilijk om tegelijkertijd naar buiten te treden met controversiële stellingen die de rust konden verstoren. Het gebrek aan financiële armslag bleef echter door de jaren heen het voornaamste probleem.

In diezelfde periode begon de federatie met het innen van een bijdrage van de centra om het na-

tionaal secretariaat drijvende te houden. Dit gaf in de loop der volgende jaren aanleiding tot veel conflicten tussen de centra en de federatie. Sommige centra weigerden te betalen en meermaals werd het bestaansrecht van de federatie die te zeer een eigen koers zou varen in vraag gesteld. Vanaf 1981, bij de opvolging van Bob Trenson door Vicky Claeys, werd werk gemaakt van een algemene rechtzetting hieromtrent. Gedurende 2 jaar werd door een nieuw dagelijks bestuur onder leiding van voorzitter Armand Sermon, gewerkt aan het herstellen van de verstandhouding met de

(1970), Kortrijk (1971), Brugge (1971), Diest (1977) en Aalst (1981) associeerden zich 5 gelijkaardige instellingen: Free Clinic-Antwerpen, DOK-konsultatiebureau-Antwerpen, De Klaproos-Leuven, Mellon-Mechelen en CLG-Menen. Anno 1996 bestaat het CGSO uit 3 vzw's. In oktober 1987 werd een nieuwe vzw "Federatie CGSO" (FCGSO) opgericht. Deze federatie overkoepelt de 14 CLG-centra. In december 1987 werd de vroegere "Federatie CGSO" veranderd in "Vereniging CGSO" (VCGSO). Dit is de sociaal-culturele tak van de organisatie.

centra. Een nieuwe stijl zou ervoor zorgen dat een zeer hoge service naar de centra toe centraal kwam te staan. Ook werd een afbetalingsplan opgesteld zodat de centra de kans kregen zich in regel te stellen met de federatie.

In januari 1981 werd nogmaals een naamsverandering doorgevoerd. In plaats van "Gezinsplanning" werd voortaan "Geboortenregeling" gebruikt.

In februari 1984 werden de statuten zodanig veranderd dat er, naast het lidmaatschap van de centra, ook een geassocieerd lidmaatschap mogelijk is. Sindsdien heeft de federatie 14 leden. Naast de 9 bestaande centra Gent (1960), Antwerpen (1961), Brussel (1962), Oostende (1968), Hasselt

In april 1991 tenslotte werd het **Vormingscentrum Jos Van Ussel** opgericht. Aan de verandering van de abortuswet in 1990 werd namelijk als voornaamste voorwaarde verbonden dat er meer aandacht zou gaan naar preventie van ongewenste zwangerschap.

Tenslotte werden sinds 1979, 5 abortusklinieken opgericht waarbij het CGSO, weliswaar onofficieel, betrokken was. In 1979 werd Cevo-Brussel opgericht (Centrum voor Verantwoord Ouderschap). In de volgende jaren, Collectief Gent, het Willy Peerscentrum te Antwerpen, Cevo Oostende en tenslotte in 1995 het Bourgo-gnecentrum te Genk.

Van een grote aandacht voor anticonceptie in de beginjaren is men vanaf '65 meer de nadruk gaan leggen op relationele en seksuele problemen. In de jaren '80 en '90 verschoof de aandacht naar de zwaardere problematiek zoals incest, daderhulp en uiteraard de ziekte AIDS.

Hoewel men anders zou verwachten, had het opduiken van deze ziekte rond 1985 geen beïnvloedende invloed op de werking van het CGSO. De centra hadden niet de ambitie alle activiteiten hieromtrent naar zich toe te trekken wat een grote versnippering van het aidsveld met zich meebracht.

Het voortbestaan van het CGSO is momenteel nog steeds onzeker. Door de heersende politieke tendens tot schaalvergroting dreigt de federatie afgesneden te worden van haar centra. Een herstructurering dringt zich andermaal op...

De **stukken** werden in een **vrij ongestructureerde toestand** binnengebracht, het geheel bestaat uit 55 dozen. De verslagen zaten her en der verspreid, ongeordend naar aard en datum. Er konden echter wel grotere gehelen uit gedistilleerd worden, namelijk de periodes waarin de verenigingsnaam en -structuur dezelfde bleven. We kozen ervoor de inwendige orde te bewaren en de stukken per periode te beschrijven: BVSV (1959-1964), BVGSO (1965-1970) en tenslotte Federatie CGSO (1971-1994). De discontinuïteit in de verslagen kon opgevangen worden door fotokopieën te maken van de chronologisch geordende reeksen die het CGSO nog wenste te behouden. Er is dus een vrij volledige, chronologisch geordende reeks verslagen van het dagelijks bestuur en de Raad van Beheer van 1960 tot 1987 ter beschikking.

Van 1955 tot 1959 vonden we uitsluitend enkele **jaarverslagen**. Een beeld van de recente evolutie van CGSO krijgen we door de recente jaarverslagen (1992, 1993 en 1994) die we onlangs ontvingen. De **boekhoudkundige stukken** bestaan voornamelijk uit kasboeken, facturen en ontvangstbewijzen tussen 1964 en 1982. De

briefwisseling is vrij omvangrijk maar er is weinig systematiek in terug te vinden. Ze loopt van 1960 tot 1987 en handelt over alle mogelijke facetten van de werking van de federatie, de verscheidene commissies en raden, de correspondentie met de centra, met leden, met officiële instanties, enz...

De meeste **tijdschriften** waarvan sprake in het archief werden ons geschonken door het CSV (CGSO Gent) in augustus 1995. Ze werden uit het CSV-archief gelicht en in het nationale archief geïntegreerd omdat ze er thuishoren en een mooie aanvulling betekenen.

Na de beschrijving van de federatie CGSO, worden de documenten beschreven van de Federatie van Verenigingen voor Gezinsplanning en Seksuele Opvoeding, lopende over de periode 1964-1974. Dan volgen enkele bundels van het BVVO. De op 1 na laatste 10 dozen bevatten stukken met betrekking tot het IPPF.

In augustus 1995 tenslotte, werd nog een archiefdoos toegevoegd die recentelijk op het CGSO gedeponneerd werd. Het gaat onder meer over **briefwisseling en verslagen** verzameld door **Prof. Dr. Lucien Deconinck**. Hij was in de jaren '50 en '60 actief in het BVSV als voorzitter en erevoorzitter. Het archiefje laat toe die periode beter te begrijpen maar het vormt tevens een aanvulling op de ontstaansgeschiedenis. De vroegste documenten dateren namelijk van 1953 en handelen onder meer over de juridische aspecten van de oprichting van het BVSV.

Verder komen onder meer de activiteiten, de interne conflicten, de herstructurering en een aantal door Lucien Deconinck gepubliceerde artikels aan bod.

(1) IPPF : Internationaal Planned Parenthood Federation (De Internationale koepelorganisatie).
NVSH : Nederlandse Vereniging voor Seksuele Hervorming.